

Rusland i OSCE: En tøvende medspiller

De seneste år har været præget af russisk tøven og ambivalens over for OSCE. I russisk optik tages der i OSCE utilstrækkelig hensyn til Ruslands interesser og traditionelle indflydelsessfære. Hvor OSCE tidligere sås som et muligt alternativ til NATOs og EUs befattning med sikkerhedspolitik, ser Rusland i praksis nu OSCE spille en underordnet rolle i europæisk (sikkerheds)politik i forhold til EU og NATO. Samtidig anerkender Rusland dog, at OSCE via sin brede medlemskreds og konsensusprincip fortsat er relevant i russisk udenrigspolitik.

Fra russisk side spørges i stigende grad, hvad OSCE-medlemskabet bibringer Rusland ud over kritik af dets menneskerettighedssituation. Landet har oplevet, at mulighederne for gennem OSCE at påvirke den politiske dagsorden for Europa og fremme russiske mærkesager er blevet reduceret. Samtidig er OSCEs hovedaktivitetsområder – feltmissionerne og den menneskelige dimension, herunder primært forpligtelserne på demokrati- og menneskerettighedsområderne – blevet benyttet til at kritisere forholdene i Rusland og SNG-landene. Lukningen ved årsskiftet af OSCEs missioner i Estland og Letland, hvor der findes betydelige russisk-talende mindretal, forstærkede den russiske utilfredshed. Rusland efterlyser derfor i stigende grad en ændret balance mellem OSCEs tre dimensioner til fordel for primært økonomiske aktiviteter.

De russiske frustrationer har senest fundet et kraftigt udtryk i, at Rusland i første kvartal af 2002 aktivt blokerede for vedtagelsen af OSCEs budget. Først efter langvarige forhandlinger kunne budgettet vedtages i april 2002.

På visse felter har Ruslands optræden dog været mere positiv. I det forbedrede internationale samarbejdsklima efter 11. september bidrog Rusland konstruktivt til tilvejebringelsen og vedtagelsen på ministerrådsmødet i Bukarest af handlingsplanen for bekæmpelse af terrorisme. OSCEs dagsorden til *bekæmpelse af terrorisme* var et emne, der kunne samle alle uden opdeling i Øst og Vest. Her viste OSCE sin betydning i forhold til den nye udfordring for europæisk sikkerhed. Terrorismeproblematikken er af speciel relevans i Ruslands nærområder, Centralasien og det sydlige Kaukasus.

Endvidere opfyldte Rusland i juni 2001 sit løfte fra Istanbul-topmødet i 1999 om at tillade OSCEs bistandsgruppe at vende tilbage til Tjetjenien. I Moldova opfyldte Rusland første del af sine Istanbul-forpligtelser i form af tilbagetræk-

ning af en del af sine tunge våben ved udgangen af 2001. Anden og sidste del af de russiske Istanbul-forpligtelser skal opfyldes ved udgangen af 2002.

Tilbage står et billede af *Rusland som en tøvende medspiller*, der har sine tvivl angående OSCEs rolle og betydning i en tid, hvor modaliteterne for det fremtidige europæiske samarbejde er ved at tage form. Rusland er et nøglemedlem i OSCE, hvorfor konstruktivt russisk medspil er afgørende for organisationens fremtid. Det vil derfor blive en udfordring – også under dansk EU-formandskab – at fremme det russiske engagement i OSCE. Det er i den forbindelse centralt, at russiske forsøg på at spille de internationale organisationer ud mod hinanden (»forum shopping«) undgås.

Den Menneskelige Dimension: Reform undervejs

Den menneskelige dimension har fra de vestlige landes side altid været betragtet som central i OSCE. Siden CSCE-topmødet i Helsingfors i 1992 (CSCE blev til OSCE i 1994) har den menneskelige dimension fået større fokus. OSCEs fælles værdisæt og forpligtelser inden for demokrati- og menneskerettighedsområdet er i dag fortsat helt centralt. EUs udvidelse og udviklingen i de nyere demokratier i øst samt den nye sikkerhedspolitiske dagsorden i forbindelse med bekæmpelse af terrorisme, ikke mindst i Europas randområder i Kaukasus og Centralasien, sætter i stigende grad sit præg på den menneskelige dimension.

OSCEs institutioner, herunder *Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR)*, *Højkommissæren vedr. Nationale Mindretal (HCNM)* og *Repræsentanten for Frie Medier (RFOM)*, udfører et løbende arbejde under den menneskelige dimension i forbindelse med at rådgive, bistå og overvåge deltagerlandenes overholdelse af deres OSCE-forpligtelser. Aktiviteterne spænder fra juridisk rådgivning vedr. mindretalsvilkår over valgobservatør, tidlig varsling af interne konflikter og rapportering om pressecensur. OSCEs *feltmissioner* bidrager med projektbistand relateret til den menneskelige dimension. Projekterne spænder vidt – fra støtte til kapacitetsopbygning i retsvæsenet over menneskerettighedstræning af politi- og fængselspersonale til støtte til civilsamfundsudvikling.

Gennemgangen af deltagerstaternes overholdelse af deres OSCE-forpligtelser under den menneskelige dimension finder sted på en ræk-